KVALE

Kvale Advokatfirma DA
Haakon VIIs gate 10
Postboks 1752 Vika
N-0122 Oslo

Tel +47 22 47 97 00
post@kvale.no
www.kvale.no

NO 947 996 053 MVA

PROSESSKRIV

TIL

HØYESTERETT

Oslo, 20. oktober 2026

Ansvarlig advokat:
Thomas S. Farhang

Sak nr. 26-089062SIV-HRET

Ankende part:	Engebø Rutile and Garnet AS v/styrets leder Postboks 1 6806 Naustdal
Prosessfullmektig:	Advokat Marie Agerup Kildahl (til prøve) Kvale Advokatfirma DA Postboks 1752 Vika 0122 Oslo
Ankemotpart 1:	Norges Naturvernforbund Mariboes gate 8 0183 Oslo
Prosessfullmektig:	Advokat Asle Bjelland CMS Kluge Advokatfirma AS Postboks 1548 Vika 0117 Oslo
Ankemotpart 2:	Natur og Ungdom Torggata 34 0183 Oslo
Prosessfullmektig:	Advokat Amund Noss CMS Kluge Advokatfirma AS Postboks 1548 Vika 0117 Oslo
Partshjelpere for ankemotpartene:	Den Norske Turistforening (org.nr. 979 469 241) Spire (org.nr. 912 159 167) Norsk Friluftsliv (org.nr. 971 262 834) Hold Norge Rent (org.nr. 914 773 547) Sabima (org.nr. 980 202 062) NOAH – for dyrs rettigheter (org.nr. 971 275 510)

	Besteforeldrenes klimaaksjon (org.nr. 998 636 779) Forum for utvikling og miljø (org.nr. 971 274 646) Framtiden i våre hender (org.nr. 970 221 115) BirdLife Norge (org.nr. 970 089 748) Norske Lakseelver (org.nr. 971 281 693)
Prosessfullmektiger:	Advokatene Asle Bjelland og Amund Noss
Opptrer i saken etter tvisteloven § 30-13:	Staten v/Justis- og beredskapsdepartementet Postboks 8005 Dep 0030 Oslo
Prosessfullmektig:	Regjeringsadvokaten v/advokat Kristoffer Nerland
Saken gjelder:	Adgangen til å lempe miljøorganisasjoners sakskostnadsansvar etter Århuskonvensjonen

* * *

1 INNLEDNING

Det vises til rettsbok fra planmøtet, hvor ERG er gitt frist til 20. oktober 2026 til å kommentere statens prosesskriv, fremleggelse av bevis og gi eventuelle merknader til innleggenes rekkefølge under ankeforhandlingen.

ERG er i all hovedsak enig med statens synspunkter, både på innholdet av Norges folkerettslige forpliktelser etter Århuskonvensjonen og forholdet mellom Århuskonvensjonen og tvistelovens bestemmelser. ERG vil derfor kun rette noen korte kommentarer til statens prosesskriv i punkt 2.

I punkt 3 fremlegges nye bevis, mens merknader til innleggenes rekkefølge under ankeforhandlingen fremgår av punkt 4. Revidert påstand nedlegges i punkt 5.

2 KOMMENTARER TIL STATENS PROSESSKRIV AV 1. OKTOBER 2026

I prosesskrivet på s. 4 ber staten om at partene klargjør om de mener det gjelder EØS-forpliktelser om sakskostnader på nåværende tidspunkt. Bakgrunnen for spørsmålet er endringsdirektiv 2026/805/EU til vanndirektivet som inneholder en ny artikkel 14a.

Bestemmelsen gjelder blant annet sakskostnader og er begrunnet med gjennomføringen av Århuskonvensjonen. Endringsdirektivet trådte i kraft etter Gulating lagmannsretts kjennelse og er per i dag ikke en del av EØS-avtalen. Videre er det staten som er forpliktet etter vanndirektivet, ikke ERG som privat part.

På denne bakgrunn mener ERG at det ikke gjelder EØS-rettslige forpliktelser om sakskostnader av betydning for denne saken.

ERG registrerer at staten og ERG er enige om at konvensjonens krav kan oppfylles innen tvistelovens regler. Slik ERG forstår det, deler også staten ERGs syn om at tvisteloven § 20-2 tredje ledd rommer helhetsvurderingen etter Århuskonvensjonen artikkel 9 nr. 4, og det er langt på vei enighet om hvilke momenter som er av relevans for vurderingen. Det vises til statens prosesskriv punkt 4 og ERGs anke 3.1 og 3.2.

I likhet med staten fremholder ERG at dersom Høyesterett mot formodning skulle komme frem til at Århuskonvensjonens sakskostnadsregler ikke er godt nok implementert i norsk rett, vil dette ikke ha materiellrettslige konsekvenser for Miljøorganisasjonenes sakskostnadsansvar. Århuskonvensjonens sakskostnadsbestemmelser er ikke gjennomført i norsk lov. Lovgivers vurdering har vært at de norske sakskostnadsreglene gir rom for en praksis som er forenlig med konvensjonen, jf. Ot.prp. nr. 116 (2001-2002) punkt 18.6.1. Forarbeidene til tvisteloven § 1-2 forutsetter at folkerettslige regler om spørsmål som ikke er regulert i lovforslaget må gjennomføres i norsk rett på vanlig måte før de kan anvendes, og at "det samme gjelder en folkerettsregel som pålegger privatpersoner en plikt som lovforslaget ellers ikke gir hjemmel for", jf. Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) punkt 29 (vår utheving).

Etter lovens hovedregel har ERG krav på full erstatning for rimelige og nødvendige sakskostnader i saken, og det er ikke grunnlag for å lempe Miljøorganisasjonenes ansvar etter tvistelovens regler. Århuskonvensjonen oppstiller ikke et kostnadstak og et kostnadstak ligger nært opp til påleggelse av en plikt. Det er feil når Gulating lagmannsrett likevel satte til side lovens hovedregel om at ERG har krav på full erstatning og kraftig reduserte sakskostnadsansvaret under henvisning til Århuskonvensjonen og tvisteloven § 1-2.

Det fremgår videre av statens prosesskriv punkt 6 at staten oppfatter ERGs anførsel knyttet til "likebehandlingsprinsippet" som uklar. ERG finner derfor grunn til å utdype dette noe.

Kravet om rettferdig rettergang fremgår av Grunnloven § 95 første ledd, EMK artikkel 6 nr. 1, SP artikkel 14 nr. 1 og tvistelovens formålsbestemmelse. Likebehandlingsprinsippet – prinsippet om "equality of arms" – inngår som et viktig element i retten til rettferdig rettergang.

Som det fremgår av NOU 2001:32 A punkt 4.4.4 går likhetsprinsippet i korthet ut på at en part skal ha rimelig mulighet til å fremlegge sin sak for domstolen på vilkår som ikke stiller ham vesentlig dårligere enn motparten.

Likebehandlingsprinsippet er blant annet uttrykt i EMDs dom av 27. oktober 1993 *Dombo Beheer B.V. mot Nederland* avsnitt 33, hvor det fremgår at:

> "The Court agrees with the Commission that as regards litigation involving opposing private interests, "equality of arms" implies that each party must be afforded a reasonable opportunity to present his case - including his evidence - under conditions that do not place him at a substantial disadvantage vis-à-vis his opponent."

Likebehandlingsprinsippet har allmenn rekkevidde og gjelder for alle deler av prosessen. Dersom partene har hatt vesentlig samme vilkår, vil denne delen av rettferdighetskravet være oppfylt.

ERG anfører ikke at EMK artikkel 6 i seg selv innebærer at den vinnende private part har krav på full erstatning for sine sakskostnader, eller at likebehandlingsprinsippet er til hinder for at partsforholdet tillegges vekt ved avgjørelsen av sakskostnader. Etter ERGs syn vil derimot en objektiv øvre grense for hvor stort kostnadsansvaret skal bli, og som bare skal gjelde for den ene private parten i et søksmål mellom to private parter, være i strid med EMK artikkel 6.

Miljøorganisasjonene ba Gulating lagmannsrett om å tydelig fastslå at det gjelder en objektiv øvre grense for hvor stort sakskostnadsansvaret kan bli i Norge og mener det er tvilsomt om et kostnadsansvar på kr 250 000 kan aksepteres etter Århuskonvensjonen.

Etter ERGs syn oppstiller ikke Århuskonvensjonen en generell øvre grense for hvor store sakskostnader miljøorganisasjoner kan idømmes i en sivil sak, og om det skal innføres en slik grense er en lovgiveroppgave. ERG er også enig med staten i at det har formodningen mot seg at Århuskonvensjonen tolkes i strid med EMK. Likevel er det nettopp dette Miljøorganisasjonene inviterer Høyesterett til å gjøre.

En asymmetrisk maksgrense som Miljøorganisasjonene argumenterer for, vil innebære at miljøorganisasjoner kan anlegge omfattende og kostnadskrevende søksmål, og kreve full erstatning for sine sakskostnader dersom de vinner frem. Samtidig vil miljøorganisasjonene risikere et begrenset sakskostnadsansvar ved tap. Den private parten som blir saksøkt, vil derimot være eksponert for et betydelig sakskostnadsansvar ved tap samtidig som den må bære en vesentlig del av egne sakskostnader dersom søksmålet ikke fører frem. Dette innebærer at en betydelig del av kostnadsrisikoen flyttes over på den private parten som ufrivillig blir saksøkt og må forsvare tillatelser som er gitt av staten. En slik regel vil derfor skape en vesentlig ubalanse mellom partene som ikke lar seg forene med kravet til "equality of arms".

At en slik regel vil skape en betydelig ubalanse mellom partene illustreres av denne saken. Miljøorganisasjonene har fremmet et samlet kostnadskrav i saken mot staten og ERG på tilnærmet MNOK 20. Ved Høyesteretts dom i gyldighetssøksmålet fikk Miljøorganisasjonene tilkjent over MNOK 14 i erstatning for egne sakskostnader. Miljøorganisasjonene benytter med dette betydelige ressurser på egne vegne og krever full erstatning for sine kostnader om de vinner. Det fremstår paradoksalt at Miljøorganisasjonene samtidig hevder at ERG som en privat part i høyden skal få dekket kr 250 000 av rimelige og nødvendige sakskostnader i et søksmål Miljøorganisasjonene har initiert og som de ikke hadde gode grunner til å få prøvd.

Gulating lagmannsrett forkastet Miljøorganisasjonenes anførsel om at lagmannsretten burde etablere en generell øvre grense på kr 250 000 for sakskostnadsansvar i miljøsaker og viste til at "dette må anses å være en lovgiveroppgave", jf. kjennelsen på s. 53. Gulating lagmannsrett foretok likevel en betydelig reduksjon i ERGs sakskostnadskrav under henvisning til Århuskonvensjonen og tvisteloven § 1-2. På tross av at ERGs krav på rimelige og nødvendige kostnader i saken kun utgjør en brøkdel av kostnadene Miljøorganisasjonene har krevd i sakskomplekset, foretar lagmannsretten ingen vurdering av ERGs anførsel knyttet til EMK. Sakskostnadsavgjørelsen

innebærer at ERG må subsidiere søksmålet mot seg selv. Resultatet er sterkt urimelig og i strid med EMK artikkel 6.

3 FREMLEGGELSE AV BEVIS

Som varslet i planmøtet ønsker ERG å fremlegge bevis som belyser styrkeforholdet mellom partene, herunder ERGs og Miljøorganisasjonenes økonomiske stilling.

Når det gjelder ERGs økonomiske situasjon, er det allment kjent at denne er svært krevende. Utfordringene i ERG var et tema under daværende styreleder Finn Ivar Marums partsforklaringer for Sogn og Fjordane tingrett og Gulating lagmannsrett. Den siste tiden har det også vært mye omtalt i media. For å belyse dette fremlegges børsmeldinger fra ERGs morselskap Nordic Mining med relevante vedlegg:

Bilag 1: Børsmelding 12. mai 2026

Bilag 2: Børsmelding 18. august 2026

Bilag 3: Børsmelding 13. oktober 2026

For å belyse den økonomiske situasjonen til Miljøorganisasjonene fremlegges:

Bilag 4: Norges Naturvernforbunds årsmelding for 2024 punkt 6

Bilag 5: Natur og Ungdom, Økonomirådets rapport 2025

Bilag 6: Natur og Ungdom, Landsmøte 2026, sak 7 – regnskap 2024

Bilag 7: Natur og Ungdom, Landsmøte 2026, sak 8 – budsjett 2026

Dokumentasjonen er oversendt Miljøorganisasjonene, som ikke har hatt innvendinger til fremleggelsen.

Fremleggelsen vil ikke føre til en endring av sakens karakter eller vidløftiggjøre den, jf. tvisteloven § 30-7.

4 REKKEFØLGEN PÅ INNLEGGENE

ERG mener det er hensiktsmessig at ERG holder sitt innlegg først. Det vises først og fremst til at ankeforhandlingen gjelder reduksjonen av ERGs sakskostnadskrav, slik at det fremstår mest naturlig at ERG innleder med det faktiske og rettslige grunnlaget for kravet.

ERGs anke tar utgangspunkt i Gulating lagmannsretts kjennelse, forholdet mellom tvistelovens sakskostnadsregler og Århuskonvensjonen samt de konkrete forholdene i denne saken. Miljøorganisasjonenes anke er derimot langt på vei løsrevet fra de konkrete forholdene i saken og reiser i større grad spørsmål om det generelle kostnadsnivået i miljøsaker, herunder om Århuskonvensjonen etablerer en generell objektiv grense for hvilke sakskostnader en miljøorganisasjon kan idømmes i en sivil sak, uavhengig av sakens karakter og hvem som er part.

ERG vil derfor ha et større behov for å gå inn på Gulating lagmannsretts kjennelse og de konkrete omstendighetene i saken. Dette danner også grunnlaget for flere av problemstillingene Miljøorganisasjonene reiser i sin anke. Det fremstår derfor som hensiktsmessig at ERG holder sitt innlegg først.

5 REVIDERT PÅSTAND

Etter at ERG innga anke og anketilsvar, erklærte en rekke organisasjoner partshjelp for Miljøorganisasjonene. I beslutning 8. juli 2026 la Høyesterett til grunn at vilkårene for partshjelp var oppfylt.

På vegne av Engebø Rutile and Garnet AS nedlegges følgende reviderte påstand:

I anken:

Prinsipalt:

1. Norges Naturvernforbund og Natur og Ungdom dømmes – én for begge og begge for én – til å erstatte Engebø Rutile and Garnet AS sakskostnader for tingretten på kr 4 709 306,20.
2. Norges Naturvernforbund og Natur og Ungdom dømmes – én for begge og begge for én – til å erstatte Engebø Rutile and Garnet AS sakskostnader for lagmannsretten på kr 2 514 446.

Subsidiært:

3. Lagmannsrettens sakskostnadsavgjørelse for lagmannsretten og tingretten oppheves.

I begge tilfeller:

4. Norges Naturvernforbund, Natur og Ungdom, Den Norske Turistforening, Spire, Norsk Friluftsliv, Hold Norge Rent, Sabima, NOAH – for dyrs rettigheter, Besteforeldrenes klimaaksjon, Forum for utvikling og miljø, Framtiden i våre hender, BirdLife Norge og Norske Lakseelver dømmes – én for alle og alle for én – til å erstatte sakskostnadene til Engebø Rutile and Garnet AS for Høyesterett.

I anketilsvaret:

1. Norges Naturvernforbund og Natur og Ungdoms anke forkastes.
2. Norges Naturvernforbund, Natur og Ungdom, Den Norske Turistforening, Spire, Norsk Friluftsliv, Hold Norge Rent, Sabima, NOAH – for dyrs rettigheter, Besteforeldrenes klimaaksjon, Forum for utvikling og miljø, Framtiden i våre hender, BirdLife Norge og Norske Lakseelver dømmes – én for alle og alle for én – til å erstatte sakskostnadene til Engebø Rutile and Garnet AS for Høyesterett.

Oslo, 20. oktober 2026
KVALE ADVOKATFIRMA DA

Marie Agerup Kildahl
Advokat